

אחת משתי השאלות, או "למקלי" או "לאחלופי". וכל שאלה היתה בגדיש אחר. ולכן כתוב פעם אחת שעורים ופעם אחת עדשים.

והוינן בה: **בשלמא למאן דאמר הני תרתי**, בין לפי האומר "למקלי" בין לפי האומר "לאחלופי", **היינו דכתיב "ולא אבה דוד לשתותם"**, שלא רצה דוד להשתמש בהיתר שנתנו לו הסנהדרין לשרוף הגדישים או להחליף ללא רשות הבעלים, **כי אמר: כיון דאיכא איסורא בכך לכל אדם בישראל, לא ניחא לי להסתמך על כך שאני מלך ולמלך מותר.**

אלא למאן דאמר "טמון באש" קא מבטיא ליה, תקשי: **מכדי, גמרא הוא דשלחו ליה**, הלא פסק הלכה בלבד שלחו לו הסנהדרין, אם הלכה כרבי יהודה או כרבנן לגבי "טמון באש", ואם כן, **מאי "לא אבה דוד לשתותם"?** מה שייך לומר שלא רצה לקבל את פסק ההלכה? (133)

אם מותר ליטול שעורים של ישראל על מנת לשלם לו עדשים, **מאי "ויצילה"?** מה שייך כאן הצלה?

ומשנינן: **דלא שבק להו לאחלופי**. שלא נתן להם דוד להחליף וליטול את השעורים ללא רשות הבעלים על מנת לשלם להם עדשים. (131)

והוינן בה: **בשלמא הני תרתי**, לפי שני האמוראים הללו של "למקלי" ו"לאחלופי", **היינו דכתיב תרי קראי**, פעם אחת שעורים ופעם אחת עדשים, כפי שהתבאר לעיל.

אלא למאן דאמר "טמון באש" קמביטיא א-א

ליה לדוד, מאי איבעי ליה קראי? מדוע כתוב פעם אחת שעורים ופעם אחת עדשים, שהרי רק על גדיש אחד הוא שאל אם חייבים על טמון באש? (132)

ומשנינן: **אמר לך אותו מאן דאמר: "טמון" והרא מהנך קמביטיא ליה**. שתי שאלות שאל דוד מהסנהדרין, שאלת טמון באש ועוד

132. התבאר לפי התוס' ד"ה ה"ג, והם גורסים "תרתי קראי למה ליה".

133. היה יכול לתרץ שעל השאלה השניה ששאל לא רצה לקבל את ההיתר. אלא שמשמע ליה שעל שתי השאלות נאמר "ולא אבה דוד לשתותם".

ומכאן קשה לפירוש רש"י, שמפרש שדוד שאל על מעשה שבא לפניו ששרפו אנשיו גדיש שהיו בה כלים טמונים. שאם כן, היה יכול לתרץ שסנהדרין פטרו אותו מלשלם על הטמון בגלל שהוא מלך, ודוד לא רצה ליפטר בגלל שהוא מלך. תוס' ד"ה מאי.

131. על שני הגדישים נאמר "הצילה", של שעורים שלא נטלוה על מנת לשלם, ושל עדשים שלא לקחוה ממי שזכה בה. תוס' ד"ה דלא.

וכתב על זה המהרש"א: אין הכוונה שזכה בה ממש, שאם כן מה היתה השאלה בכלל אם מותר להחליף, והלא משום הגדישים של עדשים לבד היה אסור, שהוא גזילה ממש, מאחר שזכה בו אדם אחר.

אלא, כיוון שהגדישים היו משלל הפלשתים, הם שייכים לאנשי דוד, אילו היו צריכים אותם כדי להחליף עם השעורים של ישראל ולתת לבהמתם. אבל מאחר שלא נתן להם להחליף, ושוב אין להם צורך בעדשים, הרי שזכה בהם אותו אחד שזכה בהם.

מתננתין:

עברה הדליקה גדר שהוא גובה ארבע אמות, שהיה חוצץ בין האש לשדה חבירו, או שעברה דרך הרבים הרחבה שש עשרה אמה [כרוחב העגלות שבדגלי המדבר, שהיה שם "רשות הרבים"], או נהר, פטור שהוא אנוס על כך.

גמרא:

ומקשינן על המשנה, שעברה גדר שהוא גובה ארבע אמות פטור: והתנן בברייתא:

עברה גדר שהוא גובה ארבע אמות, חייב!?

ומתריצין: אמר רב פפא: תנא דידן של המשנה קא חשיב הוא הולך מלמעלה למטה:

שש אמות גובה פטור.

חמש אמות גובה פטור.

פחות מחמש אמות עד לארבע אמות גובה, וארבע אמות עצמם אף הן בכלל [עוד ועוד בכלל], גם כן פטור.

ואילו תנא ברא התנא של הברייתא מלמטה למעלה קא חשיב הוא הולך מלמטה למעלה:

שתי אמות גובה חייב.

שלוש אמות גובה חייב.

ומתריצין: דלא אמרינהו משמיהו. שלא רצה דוד לומר את הפסק בשמם של שלשת הגבורים שמסרו את נפשם ועברו דרך מחנה פלשתים כדי להגיע לסנהדרין ולשאול את שאלתו.

אמר דוד: כך מקובלני מבית דינו של שמואל הרמתי: כל המוסר עצמו למות על דברי תורה, אין אומרים דבר הלכה משמו! (134) (עיין הערה נוספת בסוף הספר מראש המערכת).

וכתיב בהמשך הכתוב "ויסך אותם לה".

והוינן בה: בשלמא למאן דאמר הני תרתי של "למקלי" ו"לאחלופי", שנתבאר לעיל שלא אבה דוד לשתותם, היינו שלא רצה להסתמך על ההיתר שנתנו לו הסנהדרין, הרי מובן מה שכתוב שניסך אותם לה, דהיינו משום דעבד לשם שמים. שלא רצה להתיר לעצמו דבר שאסור לכל אדם וזה נחשב כאילו ניסך את המים הללו לה'.

אלא למאן דאמר "טמון באש", ומה שלא אבה לשתותם היינו שלא אמר הפסק משמם, אם כן מאי "ויסך אותם לה"?

ומשנינן: דאמרינהו משמא דגמרא. שלא אמר דוד את פסק ההלכה בשם עצמו אלא אמר שכך היא הקבלה, וזה נקרא שניסך אותם לה' (135).

מצוה אינן ניווקין, היכא דשכיחא היזיקא שאני כדאמרינן בפרק קמא דפסחים.

135. המהר"ץ חיות, הביא מהגמרא ביומא [לג

134. כתב מהרש"א: נראה בזה דכל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם. ואלו שסמכו על הנס לילך במקום סכנת נפשות, אין ראוי לעשות נס וגאולה על ידיהן. ואף על גב דשלוחי

אמר רב פפא: ומשפת קוצים ולמעלה, צריך שתהא הגדר גבוהה **ארבע אמות**, שלא רק ביחס לאש צריכה הגדר להיות גבוהה ממנה ארבע אמות, אלא גם ביחס לקוצים שמעבר השני, צריכה להיות הגדר גבוהה משפת הקוצים ארבע אמות. (137)

אמר רב: לא שנו במשנה שהוא פטור אם היה הגדר גבוה ארבע אמות **אלא בקולחת**, שהאש מתמרת ועולה למעלה.

אבל בנכפפת, אם הרוח מטה את האש לצדדים, **אפילו** היה הגדר גבוה **עד מאה אמה**, **חייב**. היות ועל ידי הרוח עלולה השלהבת לדלג מעל הגדר הגבוה. (138)

ושמואל אמר להיפך: **מתניתין**, המשנה

למעלה משלש אמות **עד** לגובה **ארבע אמות**, וארבע אמות עצמן אינם בכלל זה [“עד ולא עד בכלל”], גם כן **חייב**.

ונמצא שגם התנא של הברייתא מודה שבגובה ארבע אמות פטור, ומה שנאמר בברייתא “ארבע אמות חייב” הכוונה שעד לארבע אמות חייב, ובארבע אמות עצמן הוא אמנם פטור. ואילו מה שנאמר במשנה שהוא פטור בארבע אמות הכוונה שבארבע אמות עצמו הוא גם כן פטור. (136)

אמר רבא: **ארבע אמות שאמרו דפטור**, **אפילו כשדה קוצים**. אפילו אם אותה שדה שמעבר לגדר שנדלקה היתה מלאה קוצים שהאש נאחזת בהם בקלות, בכל זאת די בגדר של גובה ארבע אמות כדי לפטור את בעל האש.

השלהבת יכולה להזיק כיון שהגדר גבוהה ממנה.

ובתחילה כתבו לבאר, שרב פפא בא לומר שהמשנה מדברת רק משפת קוצים ולמעלה, ולא ביחס לאש כלל, שאפילו מעצי הדליקה אין הגדר צריכה להיות גבוהה אלא הם יכולים להיות באותו גובה, ובלבד שעצי הדליקה לא יהיו גבוהים מהגדר, שאם כן מה יועיל שהגדר גבוהה משפת הקוצים, והרי זה כאילו המדורה היא על הגדר, אלא שהם בגובה הגדר או נמוכים ממנה. תוס' ד"ה עברה.

והרא"ש כתב גם כן, שרב פפא בא להוסיף על המשנה שהגדר צריך שתהא גבוהה ארבע אמות גם מצד הדבר הנשרף אם הם קוצים, לפי שקוצים בקל נאחזו בהם הדליקה, ואפילו הגדר גבוהה מאד, ובקל יעברו גחלים או שלהבת וידליקו הקוצים.

138. כך תירצו תוס' שהמדובר לענין גובה הגדר

[א] “אבי מסדר מערכה משמיה דגמרא”, ופירש רש"י שם: דכוליה ישיבה דרבנן דבי מדרשא.

136. הגמרא היתה יכולה לתרץ שרק הברייתא מדברת מלמטה למעלה, ואילו המשנה אינה מדברת מלמעלה למטה רק בארבע אמות בלבד שהוא פטור. אלא שמאחר שלא נאמר “עד” לא במשנה ולא בברייתא, סברא הוא שכמו שהברייתא מתפרשת ב”עד”, גם המשנה מתפרשת ב”עד”. תוס' ד"ה והתניא.

137. התבאר על פי התוס' בביאורם השני, שהמשנה ודאי מדברת על עצי הדליקה שהגדר צריכה להיות גבוהה מהם ארבע אמות אחרת לא שייך לומר לשון “עברה גדר”. ורב פפא בא להוסיף שגם משפת הקוצים צריכה להיות גבוהה ארבע אמות. אמנם מהשלהבת ודאי שהגדר אינה גבוהה כלל, שאם כן, מה מחלקת הגמרא להלן בין קולחת לנכפפת שבשניהם אין

והוינן בה: **מאן תנא?** מיהו התנא של משנתנו הסובר ששיעור המרחק שתעבור הדליקה – הפוטר את בעל האש – הוא שש עשרה אמה?

ומשנינן: **אמר רבא: רבי אליעזר היא!**

דתנן במשנה לקמן [בעמוד ב]: **רבי אליעזר אומר:** אם עברה הדליקה **שש עשרה אמות בדרך רשות הרבים**, (פטור). (140)

שנינו במשנה: **או נהר פטור.**

רב אמר: המשנה מדברת **בנהר ממש** שאם עברה אותו האש, פטור.

ושמואל אמר: המשנה מדברת **באריתא דדלאי** יאור קטן ששואבים ממנו ומשקים את השדות, וגם אז הוא פטור.

ומבארין: **מאן דאמר: נהר ממש** שהוא רחב, הרי **אף על גב דליכא מיא בנהר**, בכל זאת הוא פטור בגלל רחבו. (141)

מדברת דוקא **בנכפפת**, ורק אז צריך גדר גבוהה ארבע אמות. **אבל בקולחת**, אם האש עולה למעלה ואינה נוטה לצדדים מהרוח, **אפילו** היתה הגדר גבוהה רק **כל שהוא פטור.**

תניא כוותיה דרב שהמשנה מדברת רק בקולחת:

במה דברים אמורים, מה שהמשנה אומרת שאם האש עברה דרך הרבים הוא פטור, זה רק בקולחת, כשהאש גבוהה ועולה למעלה. **אבל בנכפפת**, כשהאש נמוכה, **ועצים מצויים לה**, שהאש הולכת ונאחזת בעצים שעל הקרקע, **אפילו** הגיעה האש למרחק **עד מאה מיל**, חייב.

עברה האש נהר **או שלולית** [לקמן תבאר הגמרא מהו "שלולית"] **שהם רחבים שמונה אמות**, פטור. (139)

הרי שהברייתא מפרשת שהמשנה מדברת רק בקולחת, כדעת רב.

שנינו במשנה: **או דרך הרבים פטור.**

המשנה דוקא בקולחת ולא בנכפפת, כרב. תוס' ד"ה לא שנו.

139. אפילו בנכפפת משום שהמים מפסיקים את האש בזמן שהם רחבים שמונה. הראב"ד. ועיין שם שהיה לו גירסא "אבל אם עברה".

140. והנפקא מינה שאין הלכה כדסתם דמתניתין, דהוי סתם ואחר כך מחלוקת. תוס' ד"ה דרך.

141. ומכל מקום אין צריך שש עשרה אמה כמו בדרך הרבים במתניתיו אלא די בשמונה אמות,

ולא לגבי המרחק שעברה האש.

ורש"י הביא פירוש נוסף, שרב מדבר כמו הברייתא דלקמן על מה שכתוב במשנה שאם עברה דרך הרבים פטור, שאם האש נכפפת, דהיינו שהיתה נמוכה, והולכת ונאחזת בעשבים וקסמים שעל הקרקע, חייב, גם אם עברה דרך רשות הרבים של מאה אמה.

והתוס' חלקו על פירוש הזה, שבסמוך מביאה הגמרא לראשונה את המשנה של דרך הרבים. ומשמע שעד עכשיו לא דנו בזה כלל.

ועוד כתבו, שעל אף שהברייתא אינה מדברת על אותו ענין שרב מדבר, מכל מקום מביאה הגמרא ראייה מהברייתא שגם היא מפרשת

גשמים שולליון שם, שמתקבצים שם מי גשמים.

רב ביבי אמר רבי יוחנן: אמת המים שמחלקת שלל לאנפיה, שמשקין ממנה את השדות. (144)

ומבארין: מאן דאמר: מקום שמי גשמים שולליון שם, סובר שכל שכן אמת המים שמפסיקה את השדה.

ומאן דאמר: אמת המים, סובר שדוקא אמת המים מפסיקה אבל מקום שמי גשמים שולליון שם, לא מפסיק בין השדות. משום דהנהו באגני דארעא מקרו. הם נחשבים א-ב לכלי קיבול של השדה, ואין הם דבר נפרד ממנה כדי שיפסיקו ויחלקו את השדה לשתיים. (145)

ומאן דאמר: אריתא דדלאי שאינו רחב אי אית ביה מיא רק אז הוא פטור בגלל המים אבל אי לית ביה מיא ביאור לא אז אינו פטור. (142)

תנן התם במסכת פאה: ואלו מפסיקין לפאה, הדברים המפורטים להלן מפסיקים את השדה לענין פאה, שתחשב לשתי שדות, ויצטרכו להניח פאה מכל אחת בנפרד: הנחל, והשלולית, ודרך היחיד הרחבה ארבע אמות, ודרך הרבים הרחבה שש עשרה אמות. (143) שכל אלו אם הם עוברים בתוך השדה הם מפסיקים אותה ועושים אותה כשתי שדות לענין פאה.

והוינן בה: מאי "שלולית"?

אמר רב יהודה אמר שמואל: מקום שמי

משום שבסיפא קתני שכל אלו אינם מפסיקין רק בשדה של זרעים ולא בשדה אילנות, לכן נקט דרך הרבים לאשמעין שאפילו דרך הרבים אינה מספקת בשדה אילן. תוס' ד"ה אלו.

144. לשון "שלל" משום שעל ידי שמשקין אותן ממנה הם עושים פירות. רש"י

145. כתב השיטה מקובצת שמסתבר שהמחלוקת רק לענין פיאה ומן הטעם האמור אבל לגבי דליקה לא נחלקו ולכילי עלמא שני האופנים נקראים שלולית ודין אחד להם.

אולם הים של שלמה [כח] כתב, כיון שהגמרא הביאה כאן את הענין של פיאה, משמע שיש לדמותם, וכשם שנחלקו בפיאה כך נחלקו לגבי דליקה. ואף שלא שייך כאן הטעם האמור, מכל מקום, יש לומר, שמקום מי גשמים שולליון

כמבואר בברייתא לעיל, שמתוך שהנהר עמוק ויש בו קור מהמים שעוברים שם, בדרך כלל די בשמונה אמות בלבד. תוס' ד"ה מאן.

142. ולא פליגי רב ושמואל. אלא מר אמר חדא ומר אמר חדא.

רב אמר נהר ממש, דהיינו רחב שמונה אמות דקתני בברייתא לעיל. ואז אפילו אין בו מים. ושמואל אמר שאם יש בו מים אז אפילו אם אינו רחב כל כך, פטור. בית יוסף חושן משפט [תיח]. והרמב"ם [נזקי ממון יד ב] מפרש בדרך אחרת, שאריתא דדלאי אינו קטן מנהר אלא שיש בו מים. ורב ושמואל פליגי, דלרב די שהוא רחב שמונה אמות ואפילו אין בו מים. ולשמואל צריך שיהא גם רחב שמונה אמות וגם יהא בו מים.

143. לכאורה, כל שכן הוא מדרך היחיד. אלא